

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

לד א מיי פ"ו מהלכות
ס"ת ומזוזה הל' ז
טו"ש"ע י"ד ס' רפו ס"ז:
ל"ה ב שם הל' טו"ש"ע
שם סעף ד'
ל"ו ג שם הלכה ו'
ל"ז ד שם הל' הטו"ש"ע שם
סעף ד'
ל"ח ה שם הלכה ד טו"ש"ע
י"ז ס' רפו סעף ג:
ל"ט ו טו"ש"ע י"ד ס' רפו
סעף א'
מ ו מיי שם הלכה י'
טו"ש"ע י"ד ס' רפט
סעף ג:
מא ה ט מיי פ"ד מהל'
טומאת נדעת הלכה
י':

רבינו הנחמא

וק"ל כרב כהנא וכי הא
מתניתא. אבל בית שער
אכסדרה ומרפסת
פטרין. מפני שאין
מיוחדין לדירה ובית
הכסא ובית המרחץ ובית
הבורסקי ובית הטבילה
פטרין מפני שאין עשויין
לכבוד והר הבית
והלשכות והעזרות פטרין
שאין חול כמו ביתך אלא
הם קודש. תני ו' שערים
פטרין מן המזוזה בית
התבן בית הבקר בית
העצים ובית האוצרות ורב
כהנא מוקים לה
כשהנשים רוחצות בהן
ושער המדי ושער שאינה
מקורה ושער שאינו גבוה
ו' טפחים. הני ז' הו'
ופרקין ו' לדברי הכל
פטרין שער המדי יש מי
שמחייב דתניא כיפה
בלשון יון קמרא והוא
שער המדי ר' מאיר מחייב
במזוזה וחכמים פטרין
ושוין שאם יש (בכולה)
[ברגליה] י"ט שחייבת.
אמר אביי כ"ע אם זו
הכיפה גבוהה באמצעה
ואין ברגליה ג' אי נמי יש
ברגליה ג' ואין באמצעה
ו' פטורה לא נחלקו אלא
בשיש בה גבוהה ו' יש
ברגליה ג' ואין בתוכה
רוחב ד' ויש בה לחוקין
ולהשלמה לארבעה ר'
מאיר סבר חוקין
להשלים ורבנן סברי אין
חוקין להשלים ופשוטה
היא לא כתבונה אלא מפני
שיש חילוקי בנותחאות.
פ"י הא דאמר רבא ביתך
דרך ביאתך. וכי עקר
איניש דימניה עקר
ברישא כלומר חייב
לקבוע המזוזה בעד הימין
של פתח שכשיכנס לביתו
תהיה לו בימינו: ת"ד
בית הכנסת ובית האשה
ובית השותפין חייב
במזוזה פשיטא כו'. וכן
כל אלו מטמאין בנגעים
פשיטא כו'. ובא אשר לו
הבית למי שמייוחד ביתו
לו. פי' מי שאינו מכניס
אורחים בתוך ביתו אבל
בית מיוחד לו ולא לולתו
כדכתיב ותיב לא ידעו עיט
וגו' ואקשינן וביה"ב
מטמא בנגעים ת"ל
ובא אשר לו הבית כו'

ליקוטי הש"י
[נדפס בסוף המסכת]

הכל מודים בגבוהה כו'. תימנה דאמר צפ"ק דשנת (דף יז:)

זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה צמור כל שהוא צמור למחלוקת
ר"מ ורצון דאמר ר"י דהתם מייירי צמור שהוא ד' על ד' מצפנים
לד רה"י ולד רה"ר כלה עד כל שהוא דלי הוא כל שהוא מכל ד'
זהא לא היה אמר ר"מ חוקקים
להשלים כדאמר הכא הכל מודים צאין
ברגליה ג' או אינה גבוהה ו' ולא כלום
והקשה רצונו שמזון זהא דקאמרי
התם הורק ד' אמות צכותל למטה
מ' כורק צאין למעלה מ' כורק
צאיר ופריך למטה מ' כורק צאין
והא לא נח וא"ר יוחנן צדלה שמינה
והדר פריך ואי ס"ד חורי רה"ר
כרה"ר דמו לוקמא צמור ומשני צכותל
דלית צה חור ממאי מדקמני למעלה
מ' כורק צאיר וכ"ת דלית צה חור
אמאי כורק צאיר וכי תימא דלית
ציה ד' על ד' והאמר רב יהודה כו'
עד צמור למחלוקת ר"מ ורצון דר"מ
סבר חוקקין להשלים והשתא מאי
פריך לוקמא צדלית ציה חור וכגון
שאין צו ד' על ד' אפילו מצפנים
ומירן סתם חורים שנכחלים הם
רצפים ד' מצפנים כדי להשתמש
בהם ומתקצרים לד רה"ר כדי שלא
יקחו משם חפצים שצמור ולא נהירא
לי האי שנייה דמי לא משכחת לה
טובה חורין שצרים מצית ומחוק
וצלא"ה קשיא לן התם לוקמא צכותל
דקה שאינה רחבה ואין צו לחוק
ד' על ד' ועוד הקשה שם רש"י מאי
פריך לוקמא כרצון דלית להו חוקקין
להשלים ומירן דסתם ממני' היא
צפרק הורק (שם דף יז: ק.) וסתם
מתני' ר"מ היא ולי נראה לתרן
כולהו קשייתא דשפיר פריך הש"ס
דעל כרחק אי איירי דנח צמור איירי
צמור שיש צה ד' מצפנים וצכותל
עצ שיש לו לחוק ולהשלים ואתיא
כר"מ דאמר חוקקין להשלים דדומיא
דהכי דהורק למטה מ' כורק צאין
מייירי נמי שנת צמור ד' ומייצ משום
דלית ציה ד' מצפנים וכו' מאיר
דחוקקין להשלים הרי נח ד' על ד'
דלי לא תימא הכי כיון דלית ציה
ארבעה על ארבעה אמאי חייב הא
לא נח צמור הרצים אלא צמקוס
פטור: רבי מאיר סבר חוקקין
להשלים. הא דאמר צפ"ק דשנת
(דף יז:). צית שאין תוכו ו' אין
מטלטלין צמור כו' אתיא ככולי
עלמא וכיון ד' דאין גבוהה ו' צמור
דוכחא לא אמרינן חוקקין להשלים:

שאיין בו בית דירה ר"מ מחייב וחכמים פוטרין. משמע מכאן דצית הכנסת וצית המדרש שאין צו צית דירה ללא צעני מזוזה

דמסתמא הילכתא כרצון והא דאמר פרק הקומץ רצה (מנחות דף ג:) והא הוה פיתחא דהוה עייל ציה רב הונא לצי מדרשא
והוה ליה מזוזה וליכא לתימנר דהתם מייירי צדלית ציה צית דירה דא"כ מאי פריך מינה התם לפתחא דהוה עייל ציה רבי לצי מדרשא
לא הוה ליה מזוזה לישי דהיה דרבי לא הוה ציה צית דירה ודרב הונא צדלית ציה צית דירה י"ל דהתם מייירי צפתח הצית שהיה נכנס
ויולא צו לצית המדרש וצפ" (הרואה^ל) צמסת צרכות (דף יז: מ.) משמע נמי דהלכתא כמאן דפטור גבי צדי ורצ"ל דהוה צולוי צאורחא
וכי מטו לצי כניסתא ח"ל (רצ"ל^ל) לצדי ליעול מר ח"ל עד האידנא לאו מר אלא ח"ל הכי ח"ר יוחנן אין מכדין צדרכים וכו' עד
אין מכדין אלא צפתח שיש צו מזוזה יש צו מזוזה ס"ד אלא צפתח הראוי למזוזה משמע דפתח צית הכנסת פטור מיהו צירושלמי
פ"ג^ל דמגילה משמע דצי מדרשא דר' תינא ממש הוה ליה מזוזה גבי מזוזה שמתנה בשליש העליון הגע עצמך שהיה השער גבוה ח"ל ונתנה
כנגד כתיפותיו צי מדרשא דר' תינא עמיד קן וי"ל דצי מדרשא דר' ודרב הונא ודר' תינא שלהם היו ולא של רצים אלא של עצמם:^ל

בית שער. צית קטן שעושים לפני שער החצר והכל עושים אותו

קפנדריא: מרפסת. אלרו"ד והוא ארוך לפני פתחי עליות הרצה
ויכולן עולין דרך שם: אכסדרה. פרוזדור שלפני צמית: תיובתא.
ועל כרחק סתמא חנאי היא: ושער המדי. שעושים ציפה^ל סכן עושים
צמד: שאינו מקורה. שהוא פרוץ
מלמעלה לגמרי מאין כסוי: וחכמים
פוטרין. שאין שער צלא רוחב ד'
וכל כיפה מתקצרת צדלשה לפחות
מד: ושיון שאם יש ברגליה ו'. קודם
שיתחיל העיגול ותחממע רחצה
שמייצת שאפי' שהכל סתום מ'י
ולמעלה יש שיעור פתח צגובה^ל ו'
צרוחצ ד': גבוהה ו'. צין הכל: ואין
ברגליה ג'. גובה שנתמעט רוחצה
קודם שיציה גובהה ג': ולא כלום
היא. דכל פחות מג' גובה ארעא
סמיכתא היא ואין כאן צד שם פתח
של ד' ואפי' ר"מ מודה שאין כאן
התחלה לומר חקוק והשלם: אי' יש
ברגליה ג'. קודם שנתמעט רחצה
מד' ואינה גבוהה ו"ד צין הכל ולאו
כלום היא: ויש ברגליה ג'. צרוחצ ד'
ואינה רחצה ד' צגובה^ל ו' שקודם
שהגביהה ו' נתמעט רחצה מד' ויש
צה לחוק ולהרחיב החלל למעלה
כמדה של מטה שאין החומה הולכת
וכלה מצדדן לפי החלל הפנימי כזה *
אלא החומה ארוכה למעלה מצדדן
לחלל כמשפטה כזה * ר"מ סבר.
הואיל והתחיל צה ג' צרוחצ ד' שם
פתח עליו ורואין כאילו הוא חקוק
למעלה להרחיב כמדמו שלמטה:
למען ירבו ימיכם. כל החפץ צמיס
חייב משמע: דרך ביאתך. לימין צצואו
לצית ולא מימין ללחמו: צמי שמייחד
ביתו ו'. שכלי תשמישו מיוחדין
לו ואינו משאילן לשכניו כלומר^ל
שהנגעים צאים על צרות העין:^ל

ביאתך וכי עקר איניש כרעיה דימינא עקר ברישא תניא אידך ד' בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה מטמאין בנגעים פשיטא מהו דתימא

ובא אשר לו הבית לו ולא לה לו ולא להן קמ"ל ואימא ה"נ אמר קרא
בבית ארץ אחותכם אלא לו למה לו^ל מי שמייחד ביתו לו שאינו
רוצה להשאיל כליו ואומר שאין לו הקב"ה מפרסמו כשמפנה את ביתו
פרט למשאיל כליו לאחרים^ל ובית הכנסת מי מטמא בנגעים והתניא יכול יהו
בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים ת"ל ובא אשר לו הבית מי שמייחד
לו יצאו אלו שאין מיוחדין לו לא קשיא הא ר"מ הא רבנן דתניא בית הכנסת
שיש בה בית דירה לחון הכנסת חייב במזוזה ושאין בה בית דירה ר"מ מחייב
וחכמים פוטרין ואיבעית אימא הא והא רבנן ולא קשיא הא דאית בה בית
דירה הא דלית בה בית דירה ואי בעית אימא הא והא דלית בה בית דירה
והא

ירושלים

דאיכא תנא דמחייב בסתם. וא"ת אמאי לא מוקי הוה ציפחא צפתח צמית לעיל^ל ויש לומר דא"כ ליפלו וליהני
צדיקה יכול שאני מרצה רפה סתם וכו' ועוד דומיא דשערי עירות ומדינות דלא שייך לתימר צה צפתח צמית. מ"ר יוסף: ששה
שערים הם. תנא שיעיר דלכתי הו' מני למיתני צית הכסא צית המרחץ צית שער אכסדרה ומרפסת דפטרי מזוזה: וכל
מודים בגבוה עשרה ואין ברגליה ש"שה. פירוש צרוחצ ד' אין ברגליה ג' וקשה לרבי מדאמרין צפ"ק דשנת (דף יז:)
זימנין דמשני ליה צכותל דלית ציה חור ממאי מדקמני למעלה מ' טפחים כורק צאיר ולי צית ציה חור אמאי כורק צאיר הא
נח צמור וכי תימא דלית ציה ד' על ד' טפחים והאמר רב יהודה זרק למעלה מעשרה טפחים והלכה ונחה צמור כל שהו צמור
למחלוקת ר"מ ורצון וכו' והכי קאמר ר"מ התם חוקקין צמור כל שהוא ושא צענין הכא לענין חוקקין גובה ג' צרוחצ ד' וגובהה
ו' ועוד קשה לרבי על הא דקמני התם וצפרק קמא דצובה^ל צית שאין תוכו ו' וקרינו משלימו ל' דאסוד לטלטל צמור ומשני^ל
דהיינו ככולי עלמא ואמאי לא אמרינן חוקקין קרינו להשלימו ל' ואומר רבי דמייירי צפ"ק דשנת צמורין שפולשין מעבר לעבר
דאיהו יכול עלמא ואתיא לא אמרינן חוקקין קרינו להשלימו ל' ואם חוקקין לאורך החומה תמלא חומו ד' על ד' והא דקאמר התם ופי'
מאי מ"מ משנה זו דמייירי התם דהורק למעלה מ' טפחים כו' כרצון דלית להו חוקקין י"ל דעל כרחק ר"מ היא מדקמני סיפא דהיה משנה למטה מעשרה טפחים כורק צאין ואמאי כורק צאין כיון דלית ד' על ד' ואין חוקקין להשלים אלא ש"מ
דכ"מ מיוחדת ולי' וקנין קן משנה צמור שאין מפולש לרשות היחיד דלית ליה אין חוקקין כולי האי כדפי' הכא יש לומר שסתם חורי כותל מפולשין מרות לרות כמו שעושים אלו הצנאים ואם האמר מאי שנה דככל דוכחא סגי צרוחצ ארבע על ארבע
בסתם לענין מצוה^ל והואיל המ"ו והואיל נדעת הלכה ו' דרבי יהודה דאמר צמורין דאין הר הבית מטמא בנגעים לא פטר ליה ממזוזה מהוהו עומא היינו משום דצריך לתימר הכי כדפי' לעיל צאל כאן לא צריך לתימר כל זמן שאין להוכיחו:

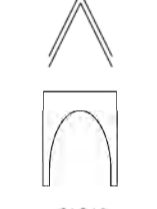
(6) עירובין י"א: (3) שנת
1: ק. [עירובין י"א: לג:
ק"א:] (2) מנחות לז:
[ע"ש חולין קלה: ע"ש],
(7) [מקספמא דנגעים
פ"ו.] (8) [ערכין טו.],
(1) ערכין טו. (1) צ"ל
פ"ד [ה"י"ב] (י"פ"ע):
(8) [וע"ע חו' מנחו' ל"ג
ע"א וה"ל.] (9) ע"י לעיל
י: איפכא, (1) ע"א,
(8) ליתא לפנינו, (8) שבת
ד סוף ע"ב, (מ) עירובין
סו ע"א, (8) ביצה י"ג,
(8) סע"ב.

תורה אור השלם

(א) למען ירבו ימיכם
וימי בניכם על הארץ
אשר נשבע
לאבותיכם לתת להם
בימי השנים על
הארץ: (דברים י"א, א)

(ב) ובא אשר לו הבית
והגיד לפתן לאמר
בגנע נראה לי בבית:
(ויקרא י"ד, לה)

(ג) פי תבאו אל ארץ
בגנע אשר אני נתן לכם
לארץ ונתתי גנע
צרעת בבית ארץ
אחותכם: (ויקרא י"ד, טו)

גליון הש"ס

גמי במזוזה פשיטא.
ע' צרכות כ ע"ב: שם
מ"ד ביתך. ע"י חולין
קלה ע"ב: שם הני בעו
חיי. קדושין לד ע"א ק"ל
דזהו מספיק שלא למעט
נשים אצל לענין צית
השופטים ל"ש כן. דהא
צמור מלך צית
דצית כזה אין צו חיוצ
מזוזה אצל גברי צר חיוצ
נייהו כשיהיה לו צית
מימין ומ"ש צית שאלה
דפטור וכול דלור כל מני
חיי צצית שאלה צלא
מזוזה ולי' ציה הני צני
חיי דמ"מ שייך
אכסדרה דגברי מלות
מזוזה צצית שלו ולי' ה"נ
דילמא צית שותפים פטור
דליכא חיוצ אלא צצית
המיוחד לו וע"ג: שם
א"ר ביתך צ"ל. ע'
מנחות מד ע"א מד"ה
טלית: שם ר"מ מחייב
וחכמים פוטרין. ע'
מ"ר פ' כי תבוא:

תוספות ישנים

יצאו א"ו שהן קדש.
[ומהאין טעמא פטורה
לשבת פרהדין וכו'
יהודה מיתוקמא דלילו
לרבנן] אמאי צריך קרא
והא דירה צעל כתיבה לא
שמה דירה^ל ולקמן
פריך ל' דלא כרבי יהודה
מיתוקמא: תיובתא
היינו לומר דא"כ ליפלו וליהני
צדיקה יכול שאני מרצה רפה סתם וכו' ועוד דומיא דשערי עירות ומדינות דלא שייך לתימר צה צפתח צמית. מ"ר יוסף: ששה
שערים הם. תנא שיעיר דלכתי הו' מני למיתני צית הכסא צית המרחץ צית שער אכסדרה ומרפסת דפטרי מזוזה: וכל
מודים בגבוה עשרה ואין ברגליה ש"שה. פירוש צרוחצ ד' אין ברגליה ג' וקשה לרבי מדאמרין צפ"ק דשנת (דף יז:)
זימנין דמשני ליה צכותל דלית ציה חור ממאי מדקמני למעלה מ' טפחים כורק צאיר ולי צית ציה חור אמאי כורק צאיר הא
נח צמור וכי תימא דלית ציה ד' על ד' טפחים והאמר רב יהודה זרק למעלה מעשרה טפחים והלכה ונחה צמור כל שהו צמור
למחלוקת ר"מ ורצון וכו' והכי קאמר ר"מ התם חוקקין צמור כל שהוא ושא צענין הכא לענין חוקקין גובה ג' צרוחצ ד' וגובהה
ו' ועוד קשה לרבי על הא דקמני התם וצפרק קמא דצובה^ל צית שאין תוכו ו' וקרינו משלימו ל' דאסוד לטלטל צמור ומשני^ל
דהיינו ככולי עלמא ואמאי לא אמרינן חוקקין קרינו להשלימו ל' ואומר רבי דמייירי צפ"ק דשנת צמורין שפולשין מעבר לעבר
דאיהו יכול עלמא ואתיא לא אמרינן חוקקין קרינו להשלימו ל' ואם חוקקין לאורך החומה תמלא חומו ד' על ד' והא דקאמר התם ופי'
מאי מ"מ משנה זו דמייירי התם דהורק למעלה מ' טפחים כו' כרצון דלית להו חוקקין י"ל דעל כרחק ר"מ היא מדקמני סיפא דהיה משנה למטה מעשרה טפחים כורק צאין ואמאי כורק צאין כיון דלית ד' על ד' ואין חוקקין להשלים אלא ש"מ
דכ"מ מיוחדת ולי' וקנין קן משנה צמור שאין מפולש לרשות היחיד דלית ליה אין חוקקין כולי האי כדפי' הכא יש לומר שסתם חורי כותל מפולשין מרות לרות כמו שעושים אלו הצנאים ואם האמר מאי שנה דככל דוכחא סגי צרוחצ ארבע על ארבע
בסתם לענין מצוה^ל והואיל המ"ו והואיל נדעת הלכה ו' דרבי יהודה דאמר צמורין דאין הר הבית מטמא בנגעים לא פטר ליה ממזוזה מהוהו עומא היינו משום דצריך לתימר הכי כדפי' לעיל צאל כאן לא צריך לתימר כל זמן שאין להוכיחו:

ב ג א ב מ א ב
המלכות מומצאות לרעת
הלבנה ו' ו' ו' מנג' ב'
המורה הלכה ד'
ג ג' מ' פ'ט' המלכות
פסלת מקדש הלכה ד'
פסלת מקדש הלכה ד':

רבינו חננאל

ודחינן הא דרביא מטמאין
דכפרים וזה דרביא אין
מטמאין דכפרים. וזה
ירושלמי דכפרים הוא
ואמר רבי יהודה אני לא
שמעתי אלא בית המקדש
בלבד דייקנין מינה אה
בתי כנסיות ובתי מדרשות
מטמאין בנגעים. ופריקין
אמר א"ר יהודה אני
לא שמעתי אלא מקום
מקדש ואפילו בתי
כנסיות ובתי מדרשות
בלבד. במאי פליגי ת"ק
מבד איתנה מטמאה אלא
אחרתם וירושל' כולה
איתנה אחרתה שלא
נתחלקה לפיכך איתנה
מטמאה בנגעים ו' ר' יהודה
מבד נתחלקה כדמייא מה
היה בחלקו של יהודה הר'
הבית והלשכות והעזרות
ועזרת המקדש של
בנימין אולם תרגם כ"ר.
ות"ק כי מאן דהוה איתנה
אין מטמאין בתי
בירושל' לפי שאין
שלהם כלומר לא נתחלקה
ירושל' א"ר אעילו ב"ר
צדוק אמרן אף לא מטמא
לפיכך עזרות קדשים
קלים בעלי משכבין
נטילין אותן כדמייא
ומפני שנטילין אותן
העזרות וקדשים שמקריבין
מהן היין לפיכך אין
משכבין מטיח וישנן
בהם אלא ישנים בבטות
בעלי הבית. ואקשינן
ודכפרים מטמא
בנגעים כ"ר. ופריקין לא
דלעיל קשיא אי אית בה בית
יהודה מטמאה ואי לית בה
בית דירה לא מטמאה:
ומתקנין לז' כהן אחד
תחתיה כ"ר. ופשיטא אירע
בתוך פסול קודם תמיד
של שחר הנה מתרבה
בבגדים ועבודת הקרבן
בכהונה גדולה ועבוד
עבודת היום כדקיימא לן
לעבודת היום יהיה אינה
כשר אלא בתוך גדול אלא
וכן אירע בו פסול אחד
תמיד השחר במה נקבע
בכהונה גדולה עבודת
היום ב'ר כלים הוא כבהן
היהוה נמצאת עבודת
יהוה ועבודת כהן הדייט.
אמר רב אדא בר אבהו.
נקבע בכהונה גדולה ע"י
שחר אבנט של כלאים
שהוא מותר בכ"ס והוא
אסור כבהן הדייט.

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הנהגות וציונים

א [בחומשפא א"י
בר ששש"ג (ג' לחיי) ע"י
מהר"ן (היות: ג' צ"ל
ר' חוב (דפוס): ע"י רש"י
פסחים כ"ו ע"א ד"ה
היהל: ג' א] וזהו ש
ישראל י"א אה"ש
מקום דריסתו ו"א
אמה: ד' רש"י ששע"י
ובתי מקום דריסת
רש"י: [ט] כתיב: ונספ
וכנסת בחלקו ש"י
כיתין אמה אהת
ששע"י לפיכך י"א היה
יחוד לקמן מרזחית דרומית: [י] צ"ל חוץ ופספס [ג'ליון]: [י] "כית אהתה" ליתא בכת"י: [ז] כתיב: ונספ
בית: [ט] צ"ל שהיה (באה"מ, וכי"ה בקצת כתי' ובריטביא' שהוא: [י] דבר זה צ"ל אחר ד"ה את דכרכים
(באח"מ): [ט] כתיב דפרי' שגרסו "יהלך רגלי ישראל, ולפניהו מונה ע"פ מהרש"א: [ג' צ"ל דאי (ג'ליון):

ירושלמי לא נתחלקה לשבטים. מינה דפרק איהו מקומן
(נדרס 97 ג): אמרין דקין דרומית מורחית לא היה
לו יסוד לפי של היה צורך וא"כ ל"מ"ד לא נתחלקה מאי
שנא דשאר מקומות של המזבח היה להם יסוד ומורחית דרומית לא
היה לה יסוד ואין לתרן דגלידיה היה להם יסוד מכל דקדיו דאם כן אל יסוד

והוא דכרכים והוא דכפרים ודכרכים אין מממא
בנגעים והתניא **ו** **א** אחותכם אחותכם מממאה
בנגעים **ו** ואין ירושלים מממאה בנגעים אמר
ר' יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקדש
בלבד הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מממאין
בנגעים ואע"ג דכרכים ניהו אימא אמר רבי
יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקדש
בלבד במאי קא מיפלגי תנא קמא סבר
ירושלים לא נתחלקה לשבטים ורבי יהודה
סבר ירושלים נתחלקה לשבטים ובפלוגתא
דהני תנאי **ו** דתניא מה היה בחלקו של
יהודה הר הבית הלשכות והעזרות **ומה היה**
בחלקו של בנימין אולם והיכל בית קדשו
קדשים **ו** רצועה היתה יוצאה מחלקו של
יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה היה
מזבח בני בנימין הצדיק היה מצטער עליה
לבלעה בכל יום שנאמר **ו** חופף עליו כל היום
ו לפיכך זה בנימין הצדיק ונעשה אושפזין
לגבורה שנאמר **ו** **ובין כתפיו שכן** והאי תנא
סבר ירושלים לא נתחלקה לשבטים דתניא
ו אין משכבין בתיים בירושלים לפי שאינה
שלחן **ו** אעזר בר (צדוקי) **אומר** אף לא
מזבח לפיכך עזרות קדשים בעלי אושפזינן
נוטלין אותן כדמייא אמר אבי שמעון מינה
אורה ארעה למישבך איניש גולפא ומשכב
לאושפזיה ודכפרים מ"י מטמאה בנגעים
והתניא **ו** לאהוה עד שייכבשו אותה כבשו
אותה ולא חלקוה לשבטים חלקו לשבטים
ולא חלקו לבית אבות חלקו לבית אבות
ואין כל אחד מכיר את שלו מניין ת"ל **ו** **ובא**
אשר לו הבית מי שמויחד לו יצאו אלו שאין
מיוחדין לו אלא מיוחדתא כדשנן מעיקרא:
ומתקנין לו כהן אחר: פשיטא אירע בו
פסול קודם תמיד של שחר מחנכין אותו
בתמיד של שחר אלא אירע בו פסול אחר
תמיד של שחר **במה מחנכין אותו**
אמר רב אדא בר אבהו באבנט **ו** הניחא
ו למאן דאמר **אבנטו של כהן גדול** זה
הוא אבנטו של כהן הדייט אלא למאן
דאמר **ו** אבנטו של כהן גדול לא זהו
אבנטו של כהן הדייט מאי איכא למימר
אמר אביי לובש שמונה ומהפך **ב** צינורא
וכדרב הונא **ו** דאמר רב הונא **ז** **זר שהפך**
בצינורא הויב מיתה ורב פפא אמר
עבודתו

יהודה אמר אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד וכללו זה יש כמו
כן צמי כנסיות ומדרשות אם איתא דטעמא דת"ק הוא משום דירושלים
קדושה לאכילת קדשים קלים ומעשר שני לא היו לה ל"ר יהודה למימר
האי לישנא אלא מקום מקדש מ"י דטעמא דת"ק נמי הוא משום דירושלים
מקום מקדש היא להכי איתערין למימר דפליגי במילתא אחרינית:
אלא

יהודה היא כדכד הוה אונא ונמצא שנתחן לכהונה גדולה
הקרבן יומא (מגדר י"ט) אלמנה קרובי עבודה היו עבודה **ו**:
עצולו

דכרכים שהוא מקום שזוקים ומתקלים **שם** ממקומות הרבה **והיא**
עשויה לכל הגז להסתפף ואין לה בעלים מיוחדים: דכפרים: כל
צעלו יוכרים והרי הוא כצת השופין: ואין ירושלים מממאה
בנגעים. שאין אחרת להם קסבר לא נתחלקה לשבטים
אלא כל שבטים שאין להם קסבר לא נתחלקה לשבטים:
שמעתי. קסבר נתחלקה לשבטים:
אלא מקום מקדש בלבד. שכסקנה
דוד אה גורן מארונה הסייעי גצה
הכפר מכל שנת ושנת כדלמרינן
בספר **ו** צשחחט קדשים [ומש: קט:]:
במאי קא מיפלגי **ר** יהודה ורשן:
הר הבית והלשכות והעזרות. כל
המזרחי ורשן: **הר הבית עזרת נשים**
כולה ועזרת ישראל **כ** כולה **(ג)** י"א
אלמנה של מקום רגלי דריסת **ה** כהניס
להלן מרגלי ישראל **ו** ושם המזבח
מתחיל **ו** משם ולמעד נתלקו של
בנימין אלא שצמקוס מושב המזבח
יוצאה רצועה מחלקו של יהודה
ונכנסה **ל** לקרן מזרחית דרומית:
חופף. כלמס המתחנן מתמת
שאינו משוי מחומו לשון נזיר **(ל)**
יחוף ראשו **(ל)** (מז דף מב): אושפזין.
שהיה הארון נתון בחלקו: והאי
תנא. דלקמן סבר לא נתחלקה
והיינו תנאי: עזרות קדשים. של
שלמי חגיגה ושמתה שעולי רגלים
שזמקוס ואולבין **שם**: גולפא. קקן
של חסם: ומשכב. עזר כהמה
שהוא שומע ואוכל צבית בעל הבית:
לאהוה. וצמי נגעים כתיב (ויקרא יז)
אשר אני נותן לכם לאחזה לבית
אחזה: לבית אבות. למשפחות:
ואין כל אחד ואחד. שלח חלקו
אחרת המספחה לגברים: כדשנן
מעיקרא. דלית ציה **ו** דירה: פשיטא
אירע. ככהן גדול פסול ציה"כ
קודם תמיד של שחר מתחנן אותו
לזה המעשה תחתיה כדמייא של שחר
שעשה הוא תמיד של שחר כשהיה גדולה
נגדים והיא ממוקד לכהונה גדולה
קודם שגייע עבודת יום הכפורים:
במה מחנכין אותו. הרי עבודת יום
הכפורים ששחר התמיד **כדשנן**
נגדים היא עבודה הוא ניכר שהוא
כהן גדול ועולם והיין יא מהדיעות
שחאה עבודת היום נעשית ככהן
גדול: באבנט. צואתן ד' נגדים
עלמן יש היכר לכהונה גדולה שאבנטו
של כהן גדול בעבודת יוה"כ של כהן
הוא דכתיב (ויקרא טו) וצבצנט כד יחגור
וזה עד כשלי יהיה רגלי בעצד כשל
כלאים: הניחא אמ"ד אבנטו של כהן
גדול. של כל ימות השנה היה **ל** של
כלאים כדכתיב **ו** ואלה האבנט שם משור
ומכלת: זהו אבנטו של כהן הדייט.
שאין חלוק בצבצנטים אלא הימרה

צוים הכפורים צבצנט לפי שאבנטו של כהן גדול אבנטו של כהן גדול
להיות של כהן: **א** א"א למאן דאמר. לקמן אבנטו של כהן גדול
ככל השנה לא זהו של הדייט שהדייט של כהן מנאלא אבנטיהם
שוין צוים הכפורים ומאי הימרה כהונה גדולה איכא להאי: אמר
אביי. קודם שיתחיל עבודת היום שהוא צבצנט השוין צדייט
לובש שמונה נגדים ויהפוך צמוצמ החיון אחד מאיצרי התמיד
צמוצמ של גדול דקירוב עבודה היא שממרה להסתכל מתמת
קודם לכן: **ב** צינורא. צמוצמ: חייב מיתה. משום והור
השחר מקום שזוקים ומתקלים **שם** ממקומות הרבה **והיא**
עשויה לכל הגז להסתפף ואין לה בעלים מיוחדים: דכפרים: כל
צעלו יוכרים והרי הוא כצת השופין: ואין ירושלים מממאה
בנגעים. שאין אחרת להם קסבר לא נתחלקה לשבטים
אלא כל שבטים שאין להם קסבר לא נתחלקה לשבטים:
שמעתי. קסבר נתחלקה לשבטים:
אלא מקום מקדש בלבד. שכסקנה
דוד אה גורן מארונה הסייעי גצה
הכפר מכל שנת ושנת כדלמרינן
בספר **ו** צשחחט קדשים [ומש: קט:]:
במאי קא מיפלגי **ר** יהודה ורשן:
הר הבית והלשכות והעזרות. כל
המזרחי ורשן: **הר הבית עזרת נשים**
כולה ועזרת ישראל **כ** כולה **(ג)** י"א
אלמנה של מקום רגלי דריסת **ה** כהניס
להלן מרגלי ישראל **ו** ושם המזבח
מתחיל **ו** משם ולמעד נתלקו של
בנימין אלא שצמקוס מושב המזבח
יוצאה רצועה מחלקו של יהודה
ונכנסה **ל** לקרן מזרחית דרומית:
חופף. כלמס המתחנן מתמת
שאינו משוי מחומו לשון נזיר **(ל)**
יחוף ראשו **(ל)** (מז דף מב): אושפזין.
שהיה הארון נתון בחלקו: והאי
תנא. דלקמן סבר לא נתחלקה
והיינו תנאי: עזרות קדשים. של
שלמי חגיגה ושמתה שעולי רגלים
שזמקוס ואולבין **שם**: גולפא. קקן
של חסם: ומשכב. עזר כהמה
שהוא שומע ואוכל צבית בעל הבית:
לאהוה. וצמי נגעים כתיב (ויקרא יז)
אשר אני נותן לכם לאחזה לבית
אחזה: לבית אבות. למשפחות:
ואין כל אחד ואחד. שלח חלקו
אחרת המספחה לגברים: כדשנן
מעיקרא. דלית ציה **ו** דירה: פשיטא
אירע. ככהן גדול פסול ציה"כ
קודם תמיד של שחר מתחנן אותו
לזה המעשה תחתיה כדמייא של שחר
שעשה הוא תמיד של שחר כשהיה גדולה
נגדים והיא ממוקד לכהונה גדולה
קודם שגייע עבודת יום הכפורים:
במה מחנכין אותו. הרי עבודת יום
הכפורים ששחר התמיד **כדשנן**
נגדים היא עבודה הוא ניכר שהוא
כהן גדול ועולם והיין יא מהדיעות
שחאה עבודת היום נעשית ככהן
גדול: באבנט. צואתן ד' נגדים
עלמן יש היכר לכהונה גדולה שאבנטו
של כהן גדול בעבודת יוה"כ של כהן
הוא דכתיב (ויקרא טו) וצבצנט כד יחגור
וזה עד כשלי יהיה רגלי בעצד כשל
כלאים: הניחא אמ"ד אבנטו של כהן
גדול. של כל ימות השנה היה **ל** של
כלאים כדכתיב **ו** ואלה האבנט שם משור
ומכלת: זהו אבנטו של כהן הדייט.
שאין חלוק בצבצנטים אלא הימרה
צוים הכפורים צבצנט לפי שאבנטו של כהן גדול אבנטו של כהן גדול
להיות של כהן: **א** א"א למאן דאמר. לקמן אבנטו של כהן גדול
ככל השנה לא זהו של הדייט שהדייט של כהן מנאלא אבנטיהם
שוין צוים הכפורים ומאי הימרה כהונה גדולה איכא להאי: אמר
אביי. קודם שיתחיל עבודת היום שהוא צבצנט השוין צדייט
לובש שמונה נגדים ויהפוך צמוצמ החיון אחד מאיצרי התמיד
צמוצמ של גדול דקירוב עבודה היא שממרה להסתכל מתמת
קודם לכן: **ב** צינורא. צמוצמ: חייב מיתה. משום והור

הנהגות הש"ס

(ה) גבי הניחא למרי
אבנטו של כ"ג זה הוא
אבנטו של כהן הדייט. י"ב
לעיל מתלה דף ו:
(ג) ד"ה ד"ה הר הבית
כ"י ועזרת ישראל כולה
י"א אלהי כ"י להלן
מדרית"ק רגלי ישראל:

גליון הש"ס

גבי כהן מחנכין. ע"י
מנחת דף ע"ב ע"ב
מס' ד"ה עמ' ש"ב
בצינורא. ע"י סנהדרין
דף י' ע"ב מס' ד"ה
צטורה:

תורה אור השלם

א) פי כתבו אל ארץ
ב) אבנטו של כהן הדייט
ג) לבית אבות ונתתי
ד) נע עבודת בבית ארץ
אחרתם: וויקרא יז
ה) בצבצנט אמר ידד
ו) ישנן לצבצנט עליו חפץ
ז) עליו של היום ויין
ח) חתפו לכהן: והכתיב:
ט) ובא אשר לו הבית
ידד: והיך לשון אמר
ק) נע עבודה של י"ב קב"ה:
א) ידד י"א י"א

תוספות ישנים

הר הבית כנסיות ובתי
מדרשות מטמאין.
והיין כל זמן דקיימין
בשעת המקדש קלמ"י מ"י
דכתיב מירושלם א'
משום דירושלם נתחנן
לשמיים במתקדש נמי
תחנן [כדמייא] מה היה
חלקו של יהודה כ"י י"א
דברי מתחלה עליו חפץ
לשמיים מ"י למסוק
[מורה לכן כדלמרינן
במדרס (ויקרא ואלה היתה
אשתי דריי פסל ליה) שלח
חלקו ושונה של ירוש
לימנח לני שהיה כתיבין
צמי חלקו א' נמי י"א
דעמיה דרבי יהודה
כדלמרינן **(ג)** אלא חלו שיה
קדש וכן ממשע ירושלים
אבל אין נראה למר כן
דאל **(ג)** משום קדושת
פסו ר' יהודה בר הבית
ממחה דשננין בקר חול
וקו ונה אה"ר לא הית **(ט)**
ניכר נמי חול א"י לא היה
למר שלח איתא כהן גדול
חפס צבית השחרין
הוא **(ג)** דלמ"כ לנגוה הכ
אלא כשהיה פסול ממחה
לשכח דהריקין משום
דלדיה בעל כרחיה לא ימנה
היה ע"ה גוריה: **ב** מה היה בחלקו של
מחלקו של בנימין אלא שצמקוס מושב המזבח
יוצאה רצועה מחלקו של יהודה
ונכנסה **ל** לקרן מזרחית דרומית:
חופף. כלמס המתחנן מתמת
שאינו משוי מחומו לשון נזיר **(ל)**
יחוף ראשו **(ל)** (מז דף מב): אושפזין.
שהיה הארון נתון בחלקו: והאי
תנא. דלקמן סבר לא נתחלקה
והיינו תנאי: עזרות קדשים. של
שלמי חגיגה ושמתה שעולי רגלים
שזמקוס ואולבין **שם**: גולפא. קקן
של חסם: ומשכב. עזר כהמה
שהוא שומע ואוכל צבית בעל הבית:
לאהוה. וצמי נגעים כתיב (ויקרא יז)
אשר אני נותן לכם לאחזה לבית
אחזה: לבית אבות. למשפחות:
ואין כל אחד ואחד. שלח חלקו
אחרת המספחה לגברים: כדשנן
מעיקרא. דלית ציה **ו** דירה: פשיטא
אירע. ככהן גדול פסול ציה"כ
קודם תמיד של שחר מתחנן אותו
לזה המעשה תחתיה כדמייא של שחר
שעשה הוא תמיד של שחר כשהיה גדולה
נגדים והיא ממוקד לכהונה גדולה
קודם שגייע עבודת יום הכפורים:
במה מחנכין אותו. הרי עבודת יום
הכפורים ששחר התמיד **כדשנן**
נגדים היא עבודה הוא ניכר שהוא
כהן גדול ועולם והיין יא מהדיעות
שחאה עבודת היום נעשית ככהן
גדול: באבנט. צואתן ד' נגדים
עלמן יש היכר לכהונה גדולה שאבנטו
של כהן גדול בעבודת יוה"כ של כהן
הוא דכתיב (ויקרא טו) וצבצנט כד יחגור
וזה עד כשלי יהיה רגלי בעצד כשל
כלאים: הניחא אמ"ד אבנטו של כהן
גדול. של כל ימות השנה היה **ל** של
כלאים כדכתיב **ו** ואלה האבנט שם משור
ומכלת: זהו אבנטו של כהן הדייט.
שאין חלוק בצבצנטים אלא הימרה
צוים הכפורים צבצנט לפי שאבנטו של כהן גדול אבנטו של כהן גדול
להיות של כהן: **א** א"א למאן דאמר. לקמן אבנטו של כהן גדול
ככל השנה לא זהו של הדייט שהדייט של כהן מנאלא אבנטיהם
שוין צוים הכפורים ומאי הימרה כהונה גדולה איכא להאי: אמר
אביי. קודם שיתחיל עבודת היום שהוא צבצנט השוין צדייט
לובש שמונה נגדים ויהפוך צמוצמ החיון אחד מאיצרי התמיד
צמוצמ של גדול דקירוב עבודה היא שממרה להסתכל מתמת
קודם לכן: **ב** צינורא. צמוצמ: חייב מיתה. משום והור

(ג) גיבה השער. דכתיב [דברים ג, ח-ט] וקשרתם וכתנתם, מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה, ומה קשירה אינה בגובה ממש למעלה אף כתיבה צריכה להרחיק טפח ממשקוף. וזהו לכתמילה, אבל דיעבד כשר בלא הרחקה מלמעלה, כן כתב צ"י [עמוד רע"ח ד"ה ימ"ש ונראה] אבל בהרחיקה מלמעלה יותר משלים כתב צ"י [סג]; עמוד רע"ד ד"ה וה"ר [שם הרמב"ם [מזוזה ג, יב] דאפילו דיעבד פסול, ולא הטור שכתב [עמוד רע"ח] דאם שינה גם כזה אין מעכב דיעבד, ומשום הכי כתב רמ"א דקאי אסעיף צ"י [דכשר דיעבד, דמשמע דכזה אפילו דיעבד פסול. ומה שמדובר

בטור [סג] דאף אם עשאה אחורי הדלת אינו מעכב דיעבד, [א] לא אשכחן מאן דפליג על זה כיון שצמימן הוא. ומבואר בצ"י [שם ד"ה כהן] בשם המרדכי [ה"ק רמז מתק"א ח, ב] דאם היא גבוה הרבה אין לעשות המזוזה גבוה מכתפיו דלא אינה נראה לעיניו ככניסה ויציאה, ומכך לדבר נראה לי בפסוק [שם לג, יב] (ו) לכנימין וגו' וצ"י כתיבין שכן, להורות שארצו ישכון לבטח טפי משאר ארצות, דאילו בשאר

אין השאלה השכינה אלא במקום מזוזה שהיא צ"י כתיבין של אדם, אבל בצנימין חופף עליו כל היום מלבד וצ"י כתיבין שכן: (ג*) ע"י ימין הנכנס. דכתיב [שם ג, יט] ציתך, היינו דרך ציתך וסמך אדם עקר כרע"א ימינה ברישא, ואף אם הוא אינו מכל מקום אחר רוב בני הבית [אולינן: (ד) ובב"ב ח"ק פתח ב"ו. דבזה יש ספק איזה מהם ימין לציאה או ליציאה, על כן אולינן בזה היכר צ"י. ומהו יש ללמוד במזוזה שעושים בפתח הפתוח מבית לחצר אם יש ליתן אחר ימין של הנכנס (לצ"י) או אחר ימין הנכנס מחצר לצ"י, והדין הוא כך, אם החצר הוא קתום מכל כדדיו בלי פתח רק מבית לחצר או הוה החצר כמו חדר ולא אכפת לן בהיכר צ"י הדלת, דאפילו אם היה היכר צ"י בתוך הבית אולינן בזה היכר צ"י, דבאחזה כד ד"ש היכר צ"י הפתח נחשב כמו בית ואולינן בזה ימין הנכנס לתוכו, וכן הוא בתשובת מהרי"ל סימן ז"ד [אות א]. וראיתי רבים נכזבו בזה הרבה פעמים לכך כתבתי. ומבואר עוד בתשובת מהרי"ל שם באם יש בית המורף וחדר גדול כל אחד יש לו פתח לחצר, ובאחתו המדר יש צו חדר קטן ויש לו שני פתחים אחד לצ"י המורף ואחד למדר הגדול, אולינן בפתחי חדר הקטן בזה היכר צ"י דידהו, דאם היכר צ"י דפתח שפתוח לצ"י המורף הוא צ"י המורף והיכר צ"י דפתח הפתוח למדר גדול הוא במדר גדול, מייב לעשות שתי המזוזות של פתחי חדר קטן האחת לימין הנכנס לצ"י המורף והשנייה לימין הנכנס ממדר קטן לגדול. ואם היכר צ"י דידהו בתוך חדר קטן, עושין שניהם לימין הנכנס למדר קטן הן מצ"י המורף הן ממדר הגדול. ואילו לא היה פתח ממדר גדול לחצר לא אולינן במדר קטן בזה היכר צ"י היכן הוא, אלא המדר קטן היה נחשב בכלל המדר הגדול ועושה מזוזה צ"י ימין הנכנס מצ"י המורף למדר קטן וצ"י ימין הנכנס ממדר קטן לגדול. ובצ"י [שם ד"ה וכמו] בתשובתו הצי"א דבר זה בשם משו"ב אשכנזית, ואינו מוצן, לכך בארתי וגם להיות הלכה למעשה שגורה בפה:

ערך לחם למהריק"ש
בשם [ע"י ימין הנכנס]. צ"י שהיה אינו יד או רגל או לא:

הגהות רע"א

(ב) הנה עיניו ב) אם הוא אחר יד. זהו מלתא דפשיטא, אבל במקור הדין במרדכי [ה"ק רמז מתק"א] איחא אפילו הוא אחר רגל דרך צ"י אצלו בשמאל דעלמא מכל מקום מניחו צ"י ימין דעלמא. ואינו דומה לתפילין, דמזוזה הוא לשמירת כל בני ביתו ולא לו לבד:

פתחי תשובה

בתוכו, כשנכנס דורך מבדך אשר קדשנו במצותיו וצונו דורך בבית שיש בו מזוזה, עכ"ד ע"ש. וכמדומה לי שראיתי בספר ברכי יוסף באר"ח [שם אות ב] שחולק עליו. ועיין מה שכתבתי לקמן סימן רצ"א ס"ק (ג) [ד]:

לכדו דר צ"י והוא אטר, או שכל בני הבית אטריס, אפילו הכי ישענה צ"י ימין של אדם, וכן נראה דעת הר"ב שלעולם מניחה צ"י ימין, וכן נראה דעת הר"ב:

נקודות הבס"ק

[ה"ק, מזוזה סימן ז], ונע"ד נראה שיפה הם עושים לפי שכן נראה עיקר בש"ס במנחות (דף ל"ג ע"ב), ואותן אנשי המעשה לא עיניו שפיר רק בשו"ע, ואילו הוה עיניו שפיר בגמרא לא היו עושים כן. וכן משמע להדיא בשמ"ג עיניו כ"ג דף ק"ו סוף ע"ג, ע"ש. וכן משמע בדברי ירוחם בספר אדם נתיב כ"א חלק א' [קט"ז, ד], ע"ש. שוב נראה לי צדור הרמב"ם לא היה גורם בש"ס [שם ע"ג] שלא להרחיק מן הקורה יותר משלים, וכן משמע להדיא בתוספות [שם ד"ה ומ"ח] ורש"י שם [ע"ד ד"ה להרחיק] דלא גרסי ליה, אלא גרסינן ומ"ח מחלת שלש העליון דקאמר שמואל להרחיק, וכו' לא מדי (ש"ז מלאכי להדיא כן הגירסא בגמרא של קלף שנכתבה לפני כמה מאות שנה), ומפרש הרמב"ם דלא פטרוש רש"י ותוספות, אלא להרחיק כלומר דרבי יוסי [שם ע"ג] מודה לרבי יודא דלר"ח להרחיק מן הקורה טפח, ומשום חשש הרחקה קאמר שמואל דמזוזה להניח בתחלת שלש שהוא הרחקה וסייג ליה שיתיה למעלה עטמ, והשתא אמי נמי שפיר מה שהקשו הצ"י [עמוד רע"ד ד"ה ומ"ח] והצ"ח [שם ד"ה וה"ח] מנה ליה להרמב"ם דלר"ח להרחיק למעלה עטמ. והשתא אמי נמי שפיר דלא כתב הרמב"ם להדיא דאם קבעה לנטה מזה פסולה, דאם איחא דמפרש כפירש רש"י

ד כשרה. אבל לנטה משלים העליון פסול, כן פסקו הצ"י [שם]; עמוד רע"ד ד"ה וה"ר [שם ד"ה וה"ח]. וכתבו עוד מהפוסקים דכשהפתח גבוה הרבה יניחה כנגד כתיביו, אבל לא למעלה מכתפיו ועיניו שלא יראה אותה, וע"ש, כן כתב העטרת זהב [לג"ח סג]:

ה ואין חי"ר"ק בין אם הוא אטר יד. ורגל. ולא דמי לתפילין דאטר מניח צ"י ימין של כל אדם וכמו שנתבאר באר"ח סימן כ"ז ע"פ ו', דשאני מזוזה דהוי לשמור כל בני הבית, מה שאין כן בתפילין דהוי לדידה לחודיה, כן כתב הצ"י [עמוד רע"ד ד"ה כתב המרדכי] בשם המרדכי [ה"ק רמז מתק"א]. ונראה דהוא הדין אם אחד לכדו דר צ"י והוא אטר, או שכל בני הבית אטריס, דלא דמי לתפילין שהם מצוה בגופו לכך אולינן בזה [ימין] לדידה, מה שאין כן מזוזה דאינה אלא מצוה הבית לכך אולינן בזה ימין של כל האדם. והיינו שלא חילקו בש"ס ופוסקים צ"י בני הבית אטריס או לא. וכן נראה דעת הר"ב שלעולם מניח צ"י ימין, וכן נראה:

אם אחד לכדו דר צ"י והוא אטר, או שכל בני הבית אטריס, דלא דמי לתפילין שהם מצוה בגופו לכך אולינן בזה [ימין] לדידה, מה שאין כן מזוזה דאינה אלא מצוה הבית לכך אולינן בזה ימין של כל האדם. והיינו שלא חילקו בש"ס ופוסקים צ"י בני הבית אטריס או לא. וכן נראה דעת הר"ב שלעולם מניח צ"י ימין, וכן נראה:

אם אחד לכדו דר צ"י והוא אטר, או שכל בני הבית אטריס, דלא דמי לתפילין שהם מצוה בגופו לכך אולינן בזה [ימין] לדידה, מה שאין כן מזוזה דאינה אלא מצוה הבית לכך אולינן בזה ימין של כל האדם. והיינו שלא חילקו בש"ס ופוסקים צ"י בני הבית אטריס או לא. וכן נראה דעת הר"ב שלעולם מניח צ"י ימין, וכן נראה:

ביאור הגר"א

[ח] [הנה] ואין חי"ר"ק בו. עיין ש"ך [ס"ק ח]: [ט] [ש"י] ואם קבעה בו. ממה שכתוב שם [לח, א] כמאן כרבי מאיר אימור בו, ומשמע דפטרה לגמרי, ואם בדיעבד כשרה לא הוה ליה ליפטוריה:

באר היטב

דיש להם על מה שיסמכו על דברי הטור והר"ב, עכ"ל: (ב) שפח. וכתב צ"י אבל דיעבד כשר בלא הרחקה מלמעלה. ואם הפתח גבוה הרבה אין לעשות המזוזה גבוה מכתפיו דלא אינה נראה לעיניו ככניסה ויציאה, עכ"ל. [ט"ו ס"ק ג]: (ג) אטר. כתב ש"ך [ס"ק ה] ונראה דהוא הדין אם אחד לכדו דר צ"י והוא אטר, או שכל בני הבית אטריס, אפילו הכי ישענה צ"י ימין של אדם, וכן נראה דעת הר"ב שלעולם מניחה צ"י ימין, וכן נראה דעת הר"ב:

(*) ואם הפתח גבוה מאד לא יניחנו למעלה מכתפיו דאילו נראה שם, מרדכי [ה"ק רמז מתק"א ח, ב]:

- ו. כדכ הוה שם [ע"א], ומשמע ליה דרבי יהודה ורבי יוסי שם בביתא לא פליגי בזה:
- ו. צריימא שם דף ל"ד ע"א ומייתי לה מקראי:
- ח. שם ברמב"ם וכן כתב הטור [עמוד רע"ח]:
- ט. לשון הטור [סג] ממירא דרבי יהודה אמר שמואל וכדמפרש רב אדא שם דף ל"ג ע"א וכפירוש רש"י [ד"ה ט"ו] וה"ל"ש שם [ה"ק, מזוזה סימן ט]:

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

ב במרדכי הלכות קטנות [רמז מתק"א ח]:

הגהות והערות

- א לפניו הנוסח "אמר רבי ירח אמר רב נתנה אמר שמואל", וכן כתב ביראש שם בהמשך דבריו:
- ב ז"ל דקאי רק ברישא אשעיף ב': [ע"ב ד"ה (ד"ה)]
- ג הלשון אינו מדויק, כי לא הולכים בזה אמר רוב בני הבית כמבואר בצ"ח [עמוד רע"ד ד"ה ואח"כ] ובש"ך [ס"ק ה]. וכעין זה כתב בספר בן איש ימני [סוף סימן טו] בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א. ועיין עוד שו"ת דברי יציב י"ד סימן קס"ח:
- ד המרדכי כתב כן על איטר רגל, אך הדרכי ששה [אות ב] העמיק "אטר" פתח. וראה מהריק"ש שכתב אטר יד או רגל, ועיין ש"ך יוש ס"ק ה, ויד שאל [בילקוה מפרשים]:
- ה נוסף ממהדורות זאלקווא תק"ש, וכן הוא בצ"ח היטב ס"ק ג:
- ו חוקן ע"פ אמרי צינה:

קריצה, וא"כ איך הי' מחתך הכהן לעבודה אם נאמר דמעכבא, ועל כרחין מוכח לפ"ז דאם עבד זלא עשירית האיפה ג"כ עבודתו כשרה, והגר"א יסבור דלא כשיטת התוס' ולדידיה צצמת צבור איכא מנחה רק צצמת יחיד ליכא ושם איך כהונה דגם זר כשר צצמה נ"ב ומדברי תוס' זצמים ק"א ד"ה ההוא לצרכה. דלא נחכה פנחס משום דלא הקריצ מנחת חנוך משמע דעבודתו פסולה ודו"ק. (מלואים). ועיין תוס' (דף קי"ט) ד"ה איך מנחה צצמה. והנה הוכחנו דגם התוס' סברי כרצונו ודו"ק היטב:

הלכה יז בהן שלא עבד בו' ואח"כ מקריב בו':
בן הוא מפורש צצמחות (דף ע"ח) שצציה שלשה כשלא עבד צכהונה מעולם ונעשה כה"ג, וכן צפירוש המשנה שם, ודלא כהכס"מ שהציה ירושלמי שקלים פ"ז ר' מנא צעי מימר שאינו מציה רק שמים אחת לחינוכו ואחת לחציתין הרי דסובר דסגי צאחת לחנוך כה"ג וכהן הדיוט. ונראה לי דתלוי אם נאמר דכה"ג צצנט שלו ושל כהן הדיוט שוים הרי דכהן גדול הוי גם כהן הדיוט שד' צגדיו שוים רק שנתוסף עוד ארבעה צגדים לכן מציה כדאמר צגמ' דילן אחת לחינוך כהן הדיוט ואחת לחינוך כה"ג שהוא נעשה כהן הדיוט ג"כ, אבל אם נאמר דצצנטו של כהן הדיוט של צוך ושל כה"ג של כלאים א"כ הוי כה"ג דצב אחר צפני עצמו ואינו כהן הדיוט כלל לכן אינו מציה רק אחת לחינוכו ודו"ק:

ובזה א"ש צצמים (דף י"ח) ואכתי מהכא נפקא מהתם נפקא וערכו צני אהרן הכהנים בו' מכאן לכהן הדיוט שלצב צגדי כה"ג ועבד עבודתו פסולה אי מהתם צמינא הני מילי חיסור אבל יחור אימא לא קמ"ל, ומשמע דלמעט שלצב שחי צגדים לא צריך קרא למעוטי דפשיטא דהוי כחסר, רק שלצב צגדי כה"ג צריך קרא למעט, וזה א"ש אם נאמר דצצנטן שוים א"כ הוי יחור צגדים אבל אם נאמר דצצנטם אינן שוים הוי כהן הדיוט מחוסר צצנטו של צוך כשלצב צגדי כה"ג והוי חיסור צגדים ודמי לכה"ג שלצב צגדי כהן הדיוט ומייתר קרא לכן מרצה ר' יהודה צצ"כ ומייתי לה צכורות (דף מ"ג) וערש"י שם לצבות הקרחנים, וא"כ סבר ר' יהודה דכהן הדיוט הוי צצנט של צוך והוי כה"ג איש צפני עצמו כמו

אם נולד צו יצלת צצצת וכמו דאמר צירושלמי ר"פ אלו דצרים מין יצלת אפשר מאתמול ועיין פרק המוציא תפילין, וכן מוכח מהא דצעי צמה מחנכין כ"ג לעבודה ציוהכ"פ ולא אמר צצמחת חציתין וכמו שהוכיחו מזה תוס' פרק החודה יעו"ש, וצכ"ז תמה צצמל"מ:

ונראה לדעמי דאף אם נאמר דעשירית האיפה מעכבא וצלא זה אינו נמשח לעבודה ואינו כהן ומעכבא, מכל מקום לא עדיפא מקדוש ידים ורגלים דאם אינו מקדש עבודתו פסולה, וצכ"ז אמרו כ"ג שלא קידש ידיו ורגליו צין עבודה לעבודה עבודתו כשירה, ואמרו צצצמים (דף י"ט) שנאמר חק עולם לו ולורעו דבר המעכב צורעו מעכב צו דבר שאינו מעכב צורעו אינו מעכב צו, וא"כ כאן דכתיב זה קרבן אהרן וצניו אמרינן דבר המעכב צצניו מעכב צו, והקרבן חינוך שמקריב לחחלת הכנסו לעבודה שלא עבד מימיו מעכב צין צכ"ג צין צכהן הדיוט שאם עבד עבודתו פסולה, אבל אם היה כהן הדיוט ואחרי זה מה שנכנס לעבודת כה"ג היה צלא מנחת חינוך זה אינו מעכב דהמנחה זו אינו נוהג צכהן הדיוט, וכן מוכח ממה דאימא צמדדש שמואל דעלי נחמנה צענרת לכהן גדול [ומש"ה היה יושב צעזרה ועיין מש"כ בהלכות מלכים פ"צ] אע"ג דאיך קרבן חינוך קרב צענרת דהוי כמו צצצמים ונדבות דאיך קרבין ציו"ט יעו"ש. ולכן ציוהכ"פ דנכנס תחמיו לעבודה מי שהי' כהן ועבד עבודה צהדיוטתו תו איך עשירית האיפה שלו מעכבא, וא"כ הירושלמי דאמר אחד כהן הדיוט ואחד כה"ג הפירוש שלא עבד כשהי' כהן הדיוט וזה תחלת הכנסו לעבודה צצמונה צגדים, וצפרט כפי מה דאמר שם צירושלמי דכה"ג שלא עבד מימיו אינו מציה רק מנחה אחת לחינוכו ועולה לו לצד לכן אמר אם לא הקריצה עבודתו פסולה, ומיושב הלשון שפיר דצין כ"ג וצין כהן הדיוט אינו מציה רק אחת לחינוכו, והא דמעכב מדכתיב חק עולם וצבר דחוקה קאי אכולה פרשתא גם על מנחת חינוך, וזה נכון. וזה מכוון התו"כ פ' אחרי פ"ח ומנין לכהן אחר המחמנה ת"ל וכפר הכהן יעו"ש, שזה צמי שנחמנה ציוה"כ צלא הקרבת מנחת חציתין ודו"ק:

אולם מסתברא כגירסת רצונו, דהא כמה תנאי סברי דאיך מנחה קריצה צצמה, והוכיחו רצותא צתוס' (דף קי"ז) ד"ה ורצנן דצצמת צבור ג"כ אינה

כולו קדושתו כהצית עצמו, וא"כ הלא של הפרוכת אשר היה מקודם ללא פנים הי' במקום שחייבין עליו ארבעים וכעת ג"כ במקום שחייבין עליו ארבעים, ואי משום לא השני שמעיקרא היה ללא ההיכל שחייבין עליו וכעת הוא ללא העזרה שאין חייבין עליו ע"ז ר' יהודה לטעמו דסבר ריש עירובין דקדושת היכל ואולם חדא מילתא, וא"כ עדיין ישנו שם בארבעים משום דעדיין הוא ללא האולם שחייבין עליו ארבעים, אבל רבנן סברי דצית כולו צמיחה א"כ הוי הורדה שמקודם היה ללא שחייבין עליו מיתה וכעת ללא האולם שאין חייבין עליו אבל מה שבהיכל נכנסין תמיד לעבודה ובקדשי הקדשים אינו נכנס אלא צויה"כ משום זה לא חשיב הורדה דאדרבא שכן מרובה כפרתו וכן פריך צימא (דף ל"ב) על בגדי זהב שכן מרובה כפרתו עיי"ש ודו"ק:

פרק ח

הלכה ג ומקדיש התוספת כו':

נ"ב כן הוא בפירוש המשנה:

הלכה ז כל בגדי כו':

נ"ב יעויין משל"מ, וצמאירי גירסא ופירוש אחר יעו"ש:

שם אף כל קרבנות הצבור כו':

נ"ב ראש השנה (דף ז) עיי"ש:

הלכה יג הארגמן כו':

נ"ב יעויין מדרש חזית על פסוק מרכבו ארגמן זה כפורת שזהבה דומה לארגמן והוא כפירוש רבינו:

שם הצמר הצבוע בתולעת:

נ"ב תולעת שזהרים, הביאה שלא מן התולעת שזהרים פסולה, תוספתא מנחות פ"ט יעו"ש:

פרק ט

הלכה ב והאותיות בולטות כו' מאחריו כו':

נ"ב מפורש בגיטין (דף כ') לא היה כתבו שוקע כו' מצדאי יעו"ש ורושמא חרין, ודברי הכס"מ ז"ע:

כהן הדיוט לכן לא צריך קרא לרבות כה"ג שמוזהר כשהוא צעל מוס על קדושת כה"ג הנמוספת עליו כמו שמצואר אללנו צמק"א, אבל אם נאמר דכה"ג הוי כהן הדיוט ג"כ רק שנמוסף עליו קדושת כה"ג אחר זה שפיר לא ילפינן דצריס הנמוספים צכה"ג מפני קדושה חמורה מכהן הדיוט, והדבר מצואר אללי **צמידושי תורה יעו"ש ודו"ק:**

פרק י

הלכה א א"א שיהא קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד ע"ג:

נ"ב וכן מורה הפסוק ציחוקאל מ"ו וצא הנשיא כו' ועמד על מזוזת השער ועשו הכהנים את עולמו ואת שלמיו והשתחוה כו' וילא:

הלכה ד ועוד מוסיפין תפלה אחרת:

נ"ב ירושלמי מפורש שם ש"מ מחפללין ד' ועיין צק"ע ופ"מ שם, ועיין צשו"ת ר"י אבן מיגש סימן מ"ח באורך:

פרק יא

הלכה מזו ושתי פרוכות היו עושין כו' ארכה ארבעים אמה כו':

תוספתא שקלים פ"ג, פרוכת ארכה ארבעים כו' והיתה פרוסה כו' רבי יהודה כו' זו שהיו מוציין אותה מצפנים היתה מקופלת אחד לשנים ושנים לארבעה והיתה פרוסה על של היכל מצחוץ, אמרו לו מי ששימש צקדושה חמורה יחזור וישמש צקדושה קלה דבר אחר צוה כתב מעשה חושב וצוה כתב מעשה רוקס כו' והיתה נתונה צעליה כנגד המחונה כו'. ושתי תשובות כאלה צימא (דף י"ב) יעו"ש. והנראה דר' יהודה יסבור כדאמר ר' אלעזר יומא (דף ע"ב) שרוקמין צמקום שחושבין וחדא מילתא הוי, וניחוי דאמרו דצעלית קדשי קדשים היו נותנין אותה ואין זה הורדה מקדושה חמורה דאדרבא עלית קדשי קדשים חמורה שאין נכנסין אליה אלא פעמים צצובע כדאיתא פסחים פ"ו, א"כ א"ש דר' יהודה לטעמיה דסבר צמנחות (דף כ"ז) דהיכל כולו ומצית לפרוכת בארבעים ואל פני הכפורת צמיחה, הרי דהיכל

זרעו ממנה ממזר. פירוש דהוי אמינא, דגרע מחייבי לאוין, דלשיטת רבינו משה לא לקי בכל חייבי לאוין בביאה בלא קדושין לחודא ובכהן גדול דלקי אם בעל אותה ולא קדש משום לא יחלל הו"א, דגם ממזר הוא עושה, לכן קמ"ל, דרק חללים עושה. וזה כדעת ההמ"ג בזה דכהן גדול לוקה אכולהו בביאה לבד יעו"ש:

איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב בו. כי כל איש אשר בו מום לא יקרב. לכאורה הוא טעם. ועיין רש"י וצ"ב. והנראה, דענין הקרבנות הוא מחלק החוקים, אשר אין השכל והעיון מורה ע"ז, ולכן לא נאמר שום שם, רק הויה, שלא ליתן פ"פ למינים וכמבואר בתו"כ ריש ויקרא, וא"כ יש לחוש שמא יהיה הכהן העובד לבו תוהא עליו ולא יהיה מודה בעבודה או מסתפק, אשר ע"ז הזהירה תורה לעבדו בכל לבבכם כמו שאמרו בספרי, וזה לא יאות, שהוא יהיה המכפר והעובד, כיון שאינו מודה בה ועבודתו פסולה, כמו שפרש"י ריש פסחים ד"ה שחץ פסול, ולגלות ע"י נביא זה לא יאות למעלת השי"ת וכמו שאמרו וכי דיליטורין אני אצל עכן, לכן היה מהתחבולה האלקית, שבע"מ פסול להקרבה, אף אם הוא כשר שבכשרים וצדיק בצדיקים והמום בו הוא גזרה מהשי"ת מטעם הכמוס אצלו, לכן אם יהיה כהן מי שאינו מודה בעבודה או לבו תוהא עליו, יהיה בע"מ ויפרח המום בו, ויבדל משירת מזבח ד', ולא יהיה גלויה עליו תרמית לבבו, כי כל איש אשר בו מום, אף שהוא צדיק וחסיד ונולד כן ממעי אמו ג"כ לא יקריב, אף שודאי המום שנולד בו אינו לסבת זדון לבבו, כי צדיק ורשע לא אמר. והוא שאמר איש מזרעך אשר יהיה בו מום לא יקריב, וזה אינו גלוי על זדון לבבו, כי כל איש אשר בו מום לא יקרב, אף שהמום

האיבעי דוקא על נצטרע. ופשיט דפירוש דהך ברייתא עפ"י מה דאמרינן, בתו"כ פסקא ע' איש איש מזרע אהרן והוא צרוע אין לי אלא מזרע אהרן עצמו [פירוש כה"ג] מנין ת"ל והוא, וקאי והוא צרוע על כה"ג, וא"כ שפיר יליף מגז"ש והוא אשה בבתוליה יקח מוהוא צרוע או זב, דשניהם מדברין בכה"ג והוא כאילו קאמר אעפ"י שהוא צרוע, בכ"ז אשה בבתוליה יקח ומיניה יליף לעבר מחמת מומו, וממלא מוכחא דמצורע בכ"ז הוי כה"ג. ומחמת שהבין עומק הדברים נשקיה כו' ודוק. ומפלג אחד אמר שעפ"י זה מוכרח דהך צרוע או זב כמוחלט הכתוב מדבר, דאמרינן והוא אעפ"י שהוא צרוע ופורע ופורם, בכ"ז אשה בבתוליה יקח, שהוא כה"ג לכל הדברים, אבל מוסגר אינו פורע ופורם. וזה שאמר ביבמות דף ע"ג ולהך תנא דפליג עליה דרי"ש דאמר במצורע מוחלט כו' וזה רע"ק דילן דיליף והוא והוא. וזה נכון: אוצר החכמה

בתורת כהנים, לא מה ת"ל גרושה הייתי אומר כהן הדיוט שמותר באלמנה אסור בגרושה כ"ג שאסור באלמנה אינו דין שאסור בגרושה. ובברייתא בגמ' גרסינן השתא כהן הדיוט אסור כ"ג מבעי ולא מייתי הקו"ח מאלמנה. ועמדו ע"ז המחברים. ולפי מה שנתבאר באור שמח ה' כלי המקדש, דאם אבנט של כ"ג ואבנט של כהן הדיוט שוים, ששניהן של כלאים, אז הכהן גדול הוא כהן הדיוט גם כן והוא נוסף שהוא כהן גדול גם כן, אבל ר' יודא דסתם ספרא כותי' סבר, דאבנט של כהן הדיוט בשאר השנה הוי של בויץ ושל כ"ג הוי של כלאים אינו כהן הדיוט בשעה שהוא כ"ג, לכן צריך לדון בקו"ח מאלמנה. יעו"ש ותבין היטב:

תו"כ אלמנה וגרושה גרושה מה ת"ל כו' גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט יהא

אוצר החכמה

האומר וגו', שקודם צריכים לדעת האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע, כמאמר חז"ל (עירובין כב.) במי אתה מוצא דברי תורה במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו וכו', ואחר כך כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו, שכתחילה צריך להשליך הכל ביד השי"ת, זה הוא חסיד.^(י)

לאיש חסידך וגו' [לג ח]. כששואלים מה הוא חסיד, זה כתוב בפסוק מי הוא חסיד, שנאמר וללוי אמר וגו' לאיש חסידך האומר וגו' ואת בנו וגו' ובריתך ינצורו, זהו חסיד.^(י)

לבנימין אמר ידיד ה' ישכן לבטח
וגו' [לג יב]. כי כאשר אדם בא
לעיר אחרת הוא מבקש לו ידיד נפש
שיהיה בטוח שיניח שם חפציו, והקב"ה
גם כן ביקש לו ידיד נאמן שהוא בנימין,
שיניח שם חפציו, היינו בית המקדש.^ב

ובין כתפיו שכן [לג יב]. מדת דוד המלך ע"ה הינה טוב רואי (שמואל א' טז יב), עין טובה. וכשדוד המלך דרש בפסוקי התורה נתקנא בו דואג והשיבו על דבריו, דוד המלך חידש שבית המקדש יהיה בחלקו של בנימין דכתיב ובין כתפיו שכן (זבחים נד:), ואמר אם אבוא באהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא

יחי ראובן ואל ימות וגו' [לג ז]. יחי ראובן, משה רבינו ע"ה ככח התורה ביקש שבעל תשובה יוכל להתקיים ולשוב בכח התורה.^(י)

יחי ראובן ואל ימות וגו' [לג ז]. וברש"י יחי ראובן בעולם הזה ואל ימות לעולם הבא, ראובן היה מסתגף ומתענה. משה רבינו ע"ה ביקש על בעלי תשובה שיוכלו לחזור בתשובה בלי תעניות וסיגופים כראובן, שגם על ידי אכילה ושתייה יהיה אפשר לחזור בתשובה על כל מיני עבירות.^(י)

שמע ה' קול יהודה וגו' [לג ז]. פירש רש"י כאן רמז ברכה לשמעון מתוך ברכתיו של יהודה וכו' ע"ש. מה שלא בירך משה רבינו את שמעון וכללו ביהודה מזה נראה שאם חסר לו דבר והוא בטל למי שיש לו הדבר ההוא ונכלל בו, יוכל לתקן הקלקול, ויש ללמוד שכל אחד יהיה בטל להגדול ממנו כנ"ל.^(י)

וללוי אמר תמיד ואוריך לאיש חסידך וגו' [לג ח]. חסיד הוא לשון שחס מאוד על הנשמה ומשמרה כראוי לבל פגום אותה.^(י)

תמיד ואוריך לאיש חסידך וגו' [לג ח]. חסיד הוא כמו שכתוב בתוה"ק, וללוי אמר תמיד ואוריך לאיש חסידך,

יד) בית ישראל שמיני עצרת תשי"ג. טו) בית ישראל מפי השומעים. טז) כתבי חסידים. יז) כתבי חסידים. יח) הכאר תרצ"א. יט) שיח שרפי קודש מרב"צ אוסטרואווער ז"ל. כ) מכתבי הרה"ח רבי מרדכי דוד שפילברג ז"ל.

אמה על חמש מאות אמה ונתנו לבני יונדב בן רכב חלק בראש והיו אוכלים
 אותו ארבע מאות וארבעים שנה שנאמר ויהי ב'שמונים שנה וארבע מאות
 שנה צא מהם אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר נמצאו אוכלים אותו ארבע
 מאות וארבעים שנה וכששרת שכינה בחלקו של בנימן עמדו ופנו אותו מלפניהם
 שנאמר וּבְנֵי קִינִי חוֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוּדָה.

- 6 **שנאמר** וּבְנֵי קִינִי חוֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוּדָה.
- במדבר י כט **וויאמר** משה לחובב בן רעואל המדיני חותן משה וכי עלת על לב שאמר משה ליתרו
 בוא וניתן לך חלק בארץ והלא כבר נאמר לכה אתנו והטבנו לך מה תלמוד לומר כי ה' דבר טוב
 על ישראל זו דושנה של יריחו שהיו אוכלים אותה בני בניו של יתרו קודם שנבנה בית הבחירה לשבטים
 על ישראל לא אלק אמר לו למחר כשתחלק ארץ ישראל לשבטים איזה שבט מכם שיתן לי כרם אחד
 בתוך שלו או תלם אחד בתוך שלו אלא הריני הולך לארצי ואוכל פירות מארצי ואשתה יין מכרטי וכן אתה
 מוצא בישראל שהניחו מקום פירות ומאכל ומשתה והלכו לערד במדבר ללמוד תורה מיעבץ והוה עתניאל בן קנז.
 הרי הוא אומר ויסקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים ובמקום אחר הוא
 ש"ב כר כד **ויתן דוד** לארנן במקום שקלי זהב שש מאות אי איפשר לומר שקלי זהב שכבר נאמר שקלי
 כסף ואי איפשר לומר שקלי כסף שכבר נאמר שקלי זהב אמור מעתה בכסף קנה וזהב שקל אי איפשר לומר
 חמשים שכבר נאמר שש מאות ואי איפשר לומר שש מאות שכבר נאמר חמשים אמור מעתה כיון שראה
 דוד מקום שראוי לו לבנות בית הבחירה עמד וכנס חמשים שקלים מכל שבט ושבט נמצאו שש מאות שקלים
 חמשים.

**ומפני מה זכה בנימן שתשרה שכינה בחלקו משל למלך שבא אצל בניו
 לפרקים וכל אחד ואחד אומר אצלי הוא שורה קטן שבכולם אמר איפשר שמניח**

ספרי במדבר פי' ע"ח (ע' 73). ופי' פ"א (ע' 82); ולמעלה
 פי' ס"ב (ע' 128). ובציונים שם: 6 ויאמר וכו'. רמא"ש
 מניה על פי הפ"ז בהוספת המלים וכן אתה מוצא והנר"א
 מוסף ואומר, ובכל המקורות חסר. ולדעתי ברור שלפנינו
 ברייתא שניה המשמשת כעין ד"א לזו שלפניה. ונוספה מנליון
 אל תוך הספרי. ועיין בכ"ז ש' שכל זה חסר שם; ועוד שמפריע
 את הענין ולכן הרפסתי הברייתות האלה כאותיות קטנות:
 11 עתניאל בן קנז, תמורה פי' ע"א: 14 אי אפשר
 לומר חמשים, למעלה פי' ס"ב (ע' 128, שורה 15).
 ספרי במדבר פי' מ"ב (ע' 48); וזכחים קט"ז ע"ב; מדרש
 שמואל פרשה ל"ב; במדבר רבה פרשה י"א פי' י"ט: 18 משל
 למלך וכו'. פי'ז:

ר' שמעון אומ' רשנה שליירחו ניתן לבני קני חותן משה שני
 ובני קני חותן משה עלו מעיר התמי' (שופ' א' ט"ז)
 אמרו משתחלק ארץ ישראל איזה שבט שיקבל עליו שיתן לי בית
 תומן עפר בתוך שלו אלא הריני הולך לתוך ארצי ואוכל פירות
 מתוך שרדי ושותה יין מתוך כרמיי וכן את מוצא שהניחו פירות
 ארץ ישראל פירות מאכל ומשקה והלכו להם לערד מדבר להיות
 חמורים ליעבץ ואיזה הוא יעבץ זה עתניאל בן קנז ה' - 1 אמה
 -אותו ארבע מאות) ל' ל' על-אמה) ל' א' חמש מ"א, ארבע
 ד' ונתנו א"מ, ונתנה ד"ג, ונתנוהו מ' חלק בראש מ"ד, חלק
 מורש א', ל' מ' - 2 בשמונים) בשמונה ל', צא-שנה) ל' א' -
 3 צא) יכא ל' א' אותן) ל' מ' ישראל) אוכלין ל' - 4 וכששרת)
 וכששרתה מ"א ופנו א"מ, ופינו ד"ג, - 5 את בני יהודה

א"מ, ונו' מ"ל, ל' ד"ג, - 6 ויאמר-שש מאות שקלים מכל השבטים) ל' מ' וכי אה, ל' מ'ל' עלת) עלתה א' - 7 בארץ א,
 בארץ ישראל מלד' מה אל, ומה מ'ר' לכה-לך) כי ה' דבר טוב על ישראל מ' כי-ישראל) לכה אתנו והיטבנו לך מ' -
 8 שנבנה א, שיבנה מלד' הבחירה) הכירה ג' לשבטים) ל' א' - 9 ויאמר-אלך) ל' מ' - 10 בתוך שלון) משלו מ' בתוך
 שלון) ל' א' ואשתה) ושותה א' - 11 שהניחו מלד' ומאכל א, מאכל מלד' והלכו א, והלכו להם מלד' ו
 ללמוד א"מ, הלכו ללמוד לד' והוה א, מי היה יעבץ זה מ"ל, מי היה יעבץ זה היה ד' - 12 הרי הוא אומר-שש מאות
 מכל השבטים) ל' ה' הרי א, וכן מלד' שקלים חמשים מלד', ג' שקלים א' - 13 זהב-שכבר נאמר שקלין) ל' ל' שכבר
 אמ"ל, שהרי כבר ד' - 14 בכסף-שקל א, בזהב שקל ובכסף קנה מלד' ו אי א"מ, ואי לד' ו לומר) ל' א' - 15 כיון-מכל
 השבטים מ"ז, כיון-בית הכירה-מכל השבטים מ"ז, כיון-שראוי לבנות לו בית הבחירה עמד וכינס חמשה שקלים-בכל השבטים ל,
 כיון-שראוי לו לבנות בית הבחירה-חמשה שקלים-מכל השבטים ד, ג' מכל שבט ושבט שש מאות לכל השבטים א' - 18 ומפני-
 היה להם רחמים על אחיהם) מפני מה לא שרתה השכינה אלא בתוך חלקו של בנימן שכל השבטים נולדו בחוצה לארץ ובנימין נולד
 בארץ ישראל וכל השבטים גשתתפו במכירתו שליוסף ובנימין לא נשתתף במכירתו שליוסף לפיכך זכה שחשרה שכינה בחלקו שני
 לבנימין אמר יריר ה'. מה ראה בית המקדש להיות בתוך חלקו שלבנימין אלא אמ' הקב"ה איני בונה בית המקדש אלא
 שיתפללו בני לפני בתוכו ואני מתמלא עליהם רחמים היאך אני שורה בתוך חלקן שלאילו והן לא נתמלאו רחמים על אחיהם. ד"א מה
 ראה בית המקדש להיות בתוך חלקו של בנימין מושלו מלה"ד למלך שבא אצל בניו לפרקים אמ' להן עשו לי סעודה זה אומ' אצלי
 וזה אומ' אצלי אמ' הקטן שבהם אפשר שאבא מניה את אחי הגדולים ושורה אצלי מה עשה עמד לו מן הצד פניו קפוזות ונפשו
 ענומה עליו אמ' להן אביהן בני אין אתם רואין את אחיכם הקטן שעמד לו מן הצד פניו קפוזות ונפשו ענומה עליו אלא הואיל וכך
 תהא מעורה משלכם ולינה בתוך שלו כך אמ' הקב"ה לשבטים יהו קרבנות משלכם ובית המקדש בתוך חלקו של בנימין ה' ומפני
 א"מ, מפני מלד' שבא אצל מלד', שבאו אצלו א"מ - 19 לפרקים) ולפרקים ד' וכל א"מ, כל מלד' ו אומר א"מ, אמר לד' והוא) ל' א' -

אבה אחיי הגדולים ושורה אצלי עמד לו ופניו כבושות ונפשו ענומה אמר ראיתם בני הקטן שעמד ופניו כבושות ונפשו ענומה עליו עכשיו המאכל והמשתה יהיה משלכם ולינתי אצלו כך אמר הקדוש ברוך הוא בית הבחירה יהיה בחלק בנימן וקרבנות מכל השבטים. דבר אחר מפני מה זכה בנימן שתשרה שכינה בחלקו שכל השבטים נולדו בחוצה לארץ ובנימן נולד בארץ דבר אחר כל השבטים היו במכירתו של יוסף ובנימן לא היה במכירתו אמר הקדוש ברוך הוא אם אני אומר לאלו שיבנו לי בית הבחירה כשהם מתפללים לפני איני מתמלא רחמים עליהם שלא היה להם רחמים על אחיהם. דבר אחר מפני מה זכה בנימן שתשרה שכינה בחלקו משל למלך שהיו לו בנים הרבה משהגדילו הלך כל אחד ואחד תפש את מקומו קטן שבהם היה אביו אוהבו אוכל ושותה עמו נשען עליו ויוצא נשען עליו ונכנס כך בנימן הצדיק קטן שבשבטים היה והיה יעקב אביו אוכל ושותה עמו נשען עליו ויוצא נשען עליו ונכנס אמר הקדוש ברוך הוא מקום שסמך צדיק זה ידיו אני משרה שכינתי שנאמר ובין כתיפיו שכן סליק פיסקא

שנב.

16 (יג) וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו, מלמד שארצו של יוסף מבורכת מכל הארצות: ממגד שמים מטל, שיהא טל מצוי לה בכל שעה: ומתהום רובצת תחת, מלמד שהיא מרובצת מעיינות.

(יד) וממגד תבואות שמש, מגיד שארצו של יוסף פתוחה לחמה ואין לך פירות יפים ומתוקים בעולם אלא הרואים את החמה וכשם שפתוחה לחמה כך פתוחה ללבנה שנאמר וממגד גרש ירחים.

16 מלמד וכו', רש"י:

1 אבה] אבי א | הגדולים] גדולים ד | אצלי] עמי ד | עמד לו אמר, הלך ועמד לד, עמד והלך מ | ופניו אדמ, בפנים ל, פניו מ | כבושות טלד, מבויושות אמ | אמר-כבושות מ², אמר-בני קטן-כבושות ט¹, אמר המלך ראיתם בני הקטן פניו מבויושות מ, אמר המלך לבניו א¹, ראה אותו אביו שעמד ופניו כבושות ונפשו ענומה עליו ד, ראה אותו-ענומה אמר ראיתם בני קטן קטן שעמד לפניו ופניו כבושות ונפשו ענומה עליו ל - 2 המאכל והמשתה אמ, מאכל ומשתה טלד - 3 הבחירה] הכירה מ¹ | בחלק אמ, בחלקו של טלד - 5 שכל אמ, מפני שכל מ², מלמד שכל לד | בארץ אמ, בארץ ישראל טלד | ד"א אמט¹, ד"א מפני מה זכה בנימן שתשרה שכינה בחלקו למגד | כל אמד, מפני שכל טלדו, שכל מ² - 6 ובנימן] ובנימן הצדי' א | במכירתו אמ, במכירתו של יוסף טד, של יוסף ובנימן לא היה במכירתו של יוסף ל | הקב"ה] הק' מ¹ | אם אני אמ, אני טלד - 7 לי אמ, לי טלד | הבחירה] הכירה מ¹ | כשהם מתפללים מ, כשמתפללים א, לא כשהיו [כשהיו מ²] מתפללים דטל [ועל הגליון כמ¹] לכשהיו | מתמלא אמז, מבקש טלד | רחמים עליהם אמ, עליהם רחמים איני [אני מ] משרה שכינתי בחלקם טלד - 8 שלא-רחמים אמ, שלא היו רחמים טלד | ד"א-ובין כתפיו שכן] ד"א מה ראה בית המקדש להיות בתוך חלקו של בנימן מושלו מלה"ד למלך שהיו לו בנים הרבה משהגדילו הלך כל אחד ואחד תפש את מקומו והיה הקטן שבהם אוכל ושותה עמו ומסתמך עליו ונכנס כך היה אבינו יעקב מסתמך על בנימן אמר המקום במקום שסמך צדיק זה את ידיו שם אני שורה לכך נאמר ובין כתיפיו שכן ה | מפני-בחלקו] לי מ¹ | שכינה] השכינה ד - 9 למלך] למלך בשך ורם א | תפש אמט, ותפש לד - 10 קטן] וקטן ל | שבהם אמ, שכלם טלד | אוכל אמט, אוכל עמו לד | נשען עליו ויוצא-ונכנס טלד, נשען עליו-נשען עליו מ², נשען עליו ונכנס ונשען עליו מ, ונשען עליו א - 11 שבשבטים מד, שלשבטים טל, שכשהיו א | היה] לי א | והיה] לי מ | אביו אמ, אבינו טלד | אוכל אמ, אוכל עמי טלד - 12 נשען עליו ויוצא-ונכנס טלד, נשען עליו ויוצא ונכנס ונשען עליו מ, ונשען עליו א | הקב"ה] הק' מ¹ | זה ידיו מ, עליו א, זה ידיו שם טלד - 13 שנאמר אמ, לכך נאמר טלד | סליק פיסקא ד, לי אל -

15 מלמד-ארצות] אין לך בכל הארצות מבורכת כארצו של יוסף ה | מבורכת] מתברכת מ - 15 הארצות] ארצות ד | שמים מטל] לי ד | שיהא טל מצוי לה טל, שיהא טל בה אמ, שהטל מצוי לה ה - 16 שהיא-מעיינות אמד, שהיא מרובצת במעיינות ל, שמרובצת במעיינות מ¹, שהיא מרובצת במעיינות מ² - 17 שארצו של יוסף את, של יוסף, מ, שהיא טלד | ואין-כך אמ, שאין לך פירות יפים וטעמים מפירות שהם פתוחים לחמה כשם שהם פתוחים לחמה כך ה, וכך טלד - 19 פתוחה אמ, הם

ורב שלום בניך שיסורו מהם העול והמרמה
 שזה ישפה וזה כדין. ודוק היטב. **ודע דכל
 השבטים צערו לאביהם במכירת יוסף ויוסף
 עצמו לא הודיע לאביו רק יוסף היה ירא
 מפני החרם, אבל בנימין כבד לאביו ולכן
 שרתה שכינה בחלקו ולכן כשאבד ישפה
 מבנימין הראה להם השי"ת גודל מצות כבוד
 אב אצל דמא בן נתניה ודוק היטב:**

ישיה משמותם וכו'. בירושלמי פרק אלו
 נאמרין אמר דבאבני אפד היה כתוב
 בן באבן אחד וימין באבן השני ודריש דכתיב
 ששה משמותם מקצת שמותם וכן בתרגום
 יהונתן, לכן היה כתוב בנימין על שתי כתפות
 האפד, ולזה אמר בברכות בנימין כו' ובין
 כתפיו שכן. וזה רמז נאה:

תרשיש ושהם. הא דכתיב בוי"ו לרמז
 דוהוא נער את בני בלהה ובני
 זלפה לכן נתחברו באבני אפוד ג"כ, דשוהם
 היה של יוסף. או דמרמז שהיה נותן הפסקה
 למשה בין דיבור ודיבור כמו שאמרו רז"ל,
 ולכן כאן שהשי"ן הוא סוף של תרשיש
 ותחלתו של שוהם ג"כ שי"ן, וכדי שלא
 לערב האותיות אמר ושוהם וכמו שאמרו
 בירושלמי פרק כיצד מברכין גבי המוציא
 שלא לערב האותיות, ובפרק היה קורא גבי
 קריאת שמע יעו"ש ודו"ק. לכן בפרשת
 פקודי גבי עשייה לא כתיב בוי"ו עיי"ש:

ובגמרא מגילה כרשנה כו' תרשיש. כלום
 שמשו בב"כ לפניך דכתיב בהו
 תרשיש. תרשיש היה אבן של אשר דבנותיו
 היו נאות ונשואות לכהונה גדולה ועיין
 בספרי ברכה ומ"ר ב"ר פ' ע"א, וזה לימוד
 זכות על ישראל שהן היו מגדלין בת נאה
 בצניעות שתהא ראויה לכה"ג העובד
 במקדש, ואלו כשיש להן יפיפיה, הן מוליכות
 אותה ערומה:

טעם הזית בשמן וכמו שאמרו בעו"ג, דחמרי
 חדתא וענבי הוי חדא טעמא, וז"ב. ובזה
 מדויק לשון הכתוב בשופטים ט' החדלתי
 את דשני אשר בי יכבדו ולא כתיב בו משום
 דהשמן ניכר טעם הזית בו ודוק. ואולי משום
 דשמן זית אין דרכו לשתות וכמו דמשמע
 בריש כיצד מברכין אי דשתי אוזוקי כו' לכן
 כתוב בי:

11/08/2018

וחשב אפודתו אשר עליו וכו'. יתכן ע"ד
 רמז דאמרו אפד מכפר על ע"ז
 (זבחים דף פ"ח), ומחשבה אצל עו"ג הוי
 כמעשה כמוש"כ סוף פ"ק דקדושין, וזה
 שאמר וחשב אפודתו וכו' כמעשהו (מצאתי
 להקדמונים):

ולקחת את שתי אבני שהם. הנה בשהם
 דחושן הוא למטה יוסף רמז
 שישראל נקראים על שם יוסף וכמו שאמר
 במד' שוח"ט מקרא אולי יחנן שארית יוסף.
 ודע דאפד מכפר על עו"ג שנא' אפד ותרפים
 וחושן מכפר על הדינין, לכן שהם מרמז
 ליושר הדעות המשובשות הטעה בשכל שזה
 גרם לעון עו"ג וישפה שהוא גמר החושן
 אבן האחרונה עליו מרמז להסרת העול
 והמרמה והאונאה שזה גורם לעות הדין,
 וכמו שאמר בתו"כ על קרא דלא תעשו עול
 במשפט במדה ובמשקל כו' שהמודד קרוי
 דיין. לכן אמרו על ושמתי כדכוד שמשותיך
 חד אמר שהם שהוא הסרת ההטעה באלוקות
 וחד אמר ישפה שהוא הסרת מרמה והעול
 שבין אדם לחבירו, לכן אמר [כדכד] כדין
 וכדין וזה שסיים הכתוב וכל בניך למודי ד'
 שילמדו הידיעה הברורה בהשגת אחדותו
 יתברך וכמו שאמרו בקרבנות לא נאמר אל
 ואלוקים ושדי רק ד' שלא ליתן פ"פ לחלוק
 [סוף מנחות] ששם ד' אינו מתייחס לשום
 נמצא זולת הכורא היחיד לבדו וזה שהם

יַחֲנֹךְ בְּנֵי: שְׁבִיעֵי ל וַיִּמְהַר יוֹסֵף
 כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל־אָחָיו וַיִּבְקֹשׁ
 לְבָבוֹת וַיָּבֵא הַחֲדָרָה וַיִּנְכַּךְ שָׁמָּה:
 לֹא וַיִּרְחֹץ פָּנָיו וַיֵּצֵא וַיִּתְאַפֵּק
 וַיֹּאמֶר שְׂיִמּוּ לָחֶם: לֵב וַיִּשְׂיִמּוּ
 לוֹ לְבָדוֹ וְלָהֶם לְבָדָם וְלַמִּצְרָיִם
 הָאֹכְלִים אֹתוֹ לְבָדָם כִּי לֹא
 יוּכְלוּן הַמִּצְרָיִם לֶאֱכֹל אֶת־
 הָעֵבְרִים לָחֶם כִּי־תוֹעֵבָה הוּא
 לְמִצְרָיִם: לֵב וַיֵּשְׁבוּ לְפָנָיו הַבְּכֹר
 כַּבְּכָרְתּוֹ וְהַצְעִיר כַּצְעָרְתּוֹ
 וַיִּתְמְהוּ הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ: לֵד וַיִּשָּׂא

קדם יי יתרחם עלך פרי:
 ל ואוהי יוסף ארי אתגוללו
 רחמוהי על אחוהי ובקש
 למכפי ועל לאדרון בית
 משפכא ובכא תפן:
 לא ואסחי אפוהי ונפק
 ואתחסין ואמר שויאו
 לחמא: לב ושויאו ליה
 בלחודוהי ולהון
 בלחודיהון ולמצראי
 דאכלין עמיה בלחודיהון
 ארי לא יכלין מצראי
 למיכל עם עבראי לחמא
 ארי בעירא דמצראי דחלין
 ליה עבראי אכלין:
 לב ואסחרו קדמוהי רבא
 פרביותיה וזעירא
 כזערוותיה ותמהו גבראי
 גבר לחבריה: לז ונטל

רש"י

נכמרו רחמיו: נכמרו. נחממו ונלשון משנה * על
 הכומר של זימים ונלשון ארמי נמכר נשרא ונמקרא
 עורנו כחנור נכמרו נחממו ונקמטו קמטים קמטים
 מפני זלעפות רעב. כן דרך כל עור כשמחממין
 אותו נקמט ונתכוון: (לא) ויתאפק. נתאמן. והוא
 לשון ומיח אפיקים רפה** וכן אפיקי מגינים***,
 חזק: (לב) כי תועבה הוא. דבר שנאו הוא
 למצרים לאכול את העברים ואונקלוס נתן טעם
 לדבר: (לג) הבכר כבכרתו. מכה בגניע וקורא
 ראובן שמעון לוי יהודה יששכר וזבולון בני אס אחת
 הסבו כסדר הזה שהוא סדר מולדתיכם וכן כלם.
 כיון שהגיע לזנימין אמר זה אין לו אס ואני אין
 לי אס, ישב אללי:

(כט) אלהים יחנך בני. נשאר שנטיס שמענו
 חנינה אשר חנן אלהים את עזדך וזנימין עדיין לא
 נולד לך ברכו יוסף בחנינה: (ל) כי נכמרו
 רחמיו. שאלו יש לך את מאס אמר לו את היה
 לי ואני יודע היכן הוא. יש לך בניס אל"י יש לי
 עשרה אל"ל ומה שמס אמר לו בלע ובכר וכו' אמר
 לו מה טיבך של שמות הללו אמר לו כלם על שם
 אחי והנרות אשר מלאוהו. בלע שנלע בין האומות.
 בכר. שהיה בכור לאמו. אשבל. ששכחו אל. גרא.
 שנחגייר באכסניא. ונעמן שהיה נעים ביותר. אחי
 וראש. אחי היה וראשי היה. מפיס מפי אחי למד.
 וחפס. שלא ראה חופתי ולא ראיתי אני חופתו.
 וארד. שירד לצין האומות כדאיחא במס' סוטה מיד

* ב"ח עד ** איוב יב *** שם טא